

Lets make arbeidslivet «greit» again

Sammen mot kriminalitet i arbeidslivet

Ørnulf Halmrast
Regiondirektør Arbeidstilsynet i Oslo

og

Bjørn Marhaug
Kordinator A-krimssenter Oslo

Dagens situasjon

- Den norske samfunnsstrukturen er tillitsbasert
 - Seriøse virksomheter med ansatte i faste arbeidsforhold
- Den norske samfunnsstrukturen utfordres
 - Virksomheter som ikke evner eller vil følge gjeldende regler
 - Utnyttelse av kunder, ansatte
 - Konkurranssevridning
- Lover og regler er ikke fullt ut tilpasset dagens situasjon

Arbeidslivskriminalitet innebærer blant annet

- brudd på arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven
- ulovlig arbeid
- menneskehandel for utnyttelse til tvangsarbeid
- skatte-, avgifts- og trygdekriminalitet
- kamuflering av straffbare handlinger i legal virksomhet
- bruk av uriktig dokumentasjon

Negative konsekvenser på flere nivåer

- For den enkelte **arbeidstaker** handler det om manglende vern, lønn og trygderettigheter
- For **bedriftene som driver seriøst** er det vanskelig å konkurrere på pris mot aktører som underbetaler sine arbeidere
- For **samfunnet** handler det om tapte inntekter når de useriøse unndrar seg beskatning,
- **Folks holdning** til å opptre redelig blir svekket

Bryter du én lov, bryter du gjerne flere

De vi har snakket med bekrefter vårt inntrykk av at en virksomhet som er useriøs på én måte som regel også er det på andre måter. Som en av de vi snakket med sa:

- Det er knapt noen av de som bevisst bryter lover og regler som bare bryter én lov. De useriøse bryter mange lover.

Vi kan altså legge til grunn at hvis en etat avdekker lovbrudd er sansynligheten stor for at også andre etaters regelverk er brutt.

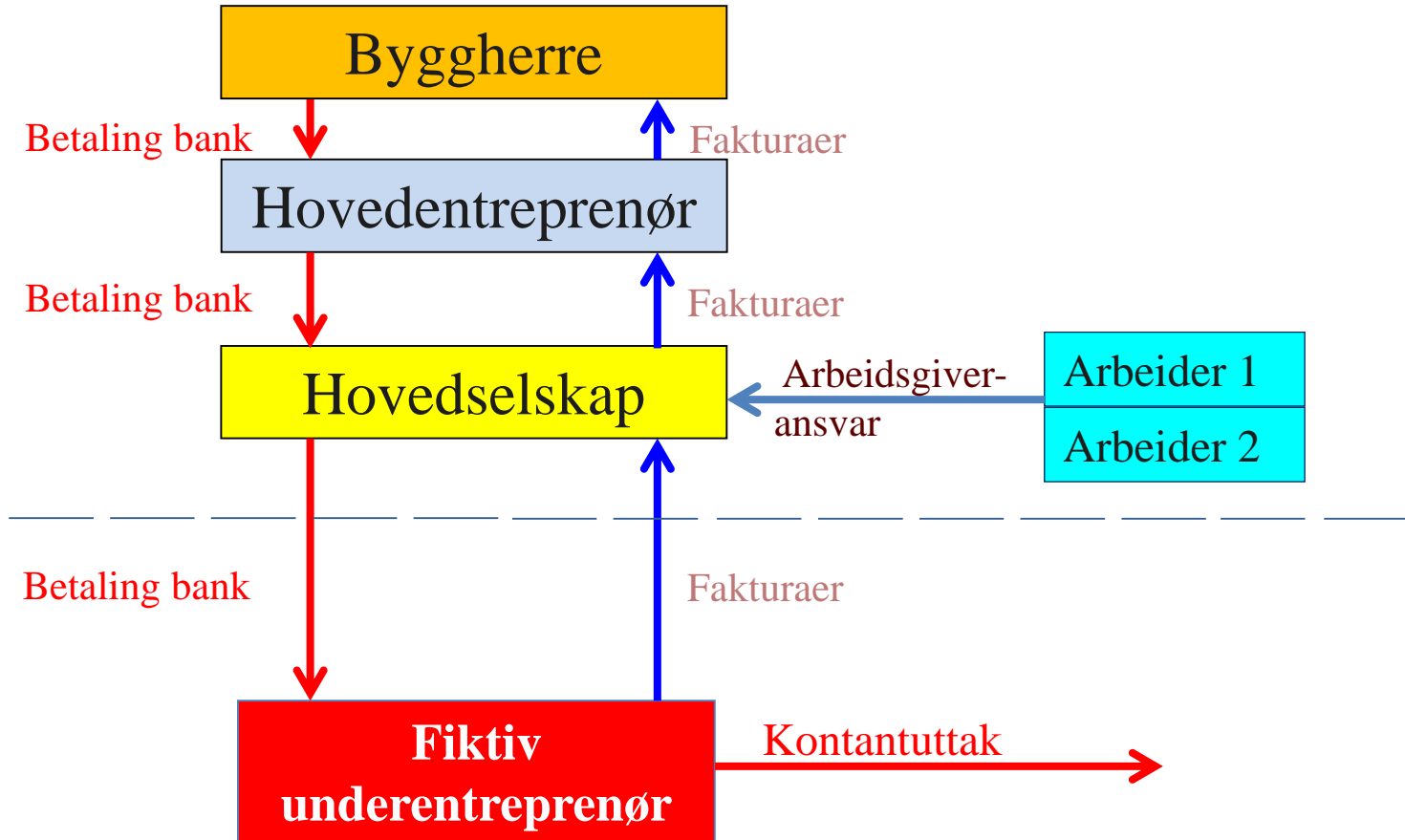
Hva ser vi ?

- **Kriminelle aktører**
 - **Tilpasser seg** myndighetenes krav bla ved hjelp av dokumentfalsk
 - **Flytter aktiviteten** til bransjer med lavere oppdagelsesrisiko
 - Økonomisk gevinst **reinvesteres** i annen kriminell virksomhet
- **Advokater, regnskapsførere, konsulenter etc.** hjelper de kriminelle
- Nye **teknologiske løsninger** vanskeliggjør kontroll og sporing av pengestrømmen
- Utstrakt bruk av enkeltpersonsforetak for å **unngå arbeidsgiveransvar**, herunder kravet om **minstelønn**
- Ansatte innrapporteres uten lønn; kvalifiserer til **HMS kort**

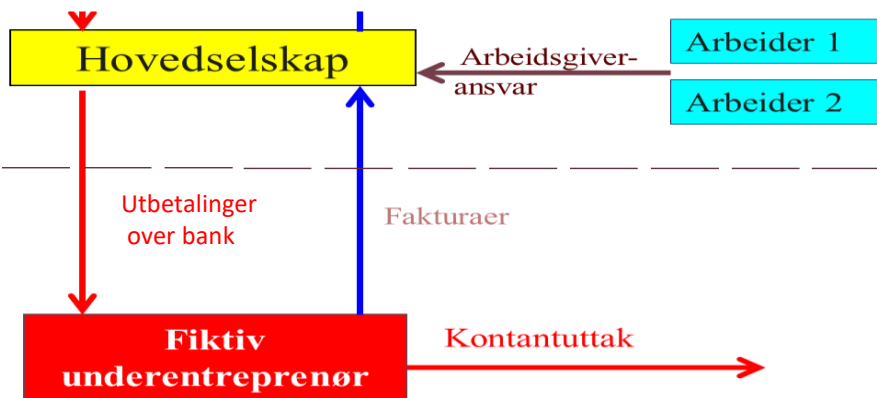
Hva ser vi?

- Mer **blanding av legal og illegal** virksomhet
- Bruk av **fiktive fakturaer** for å sikre urettmessig MVA-kompensasjon, hvitvasking og uoppgitt avlønning
- **Stråmannsvirksomhet** i forbindelse med konkursskriminalitet og bedragerier
- «**Pay back**» der arbeidstakerne lønnes offisielt etter tariff.
- **Misbruk av NAV-ordninger** som tiltaksplasser, **lønnstilskudd** osv
- **Seriøse aktører** velges bort
- Mange seriøse aktører **vegrer seg for å tipse** om kriminelle forhold
- Mange **seriøse aktører** gjør mye

Fiktiv fakturering

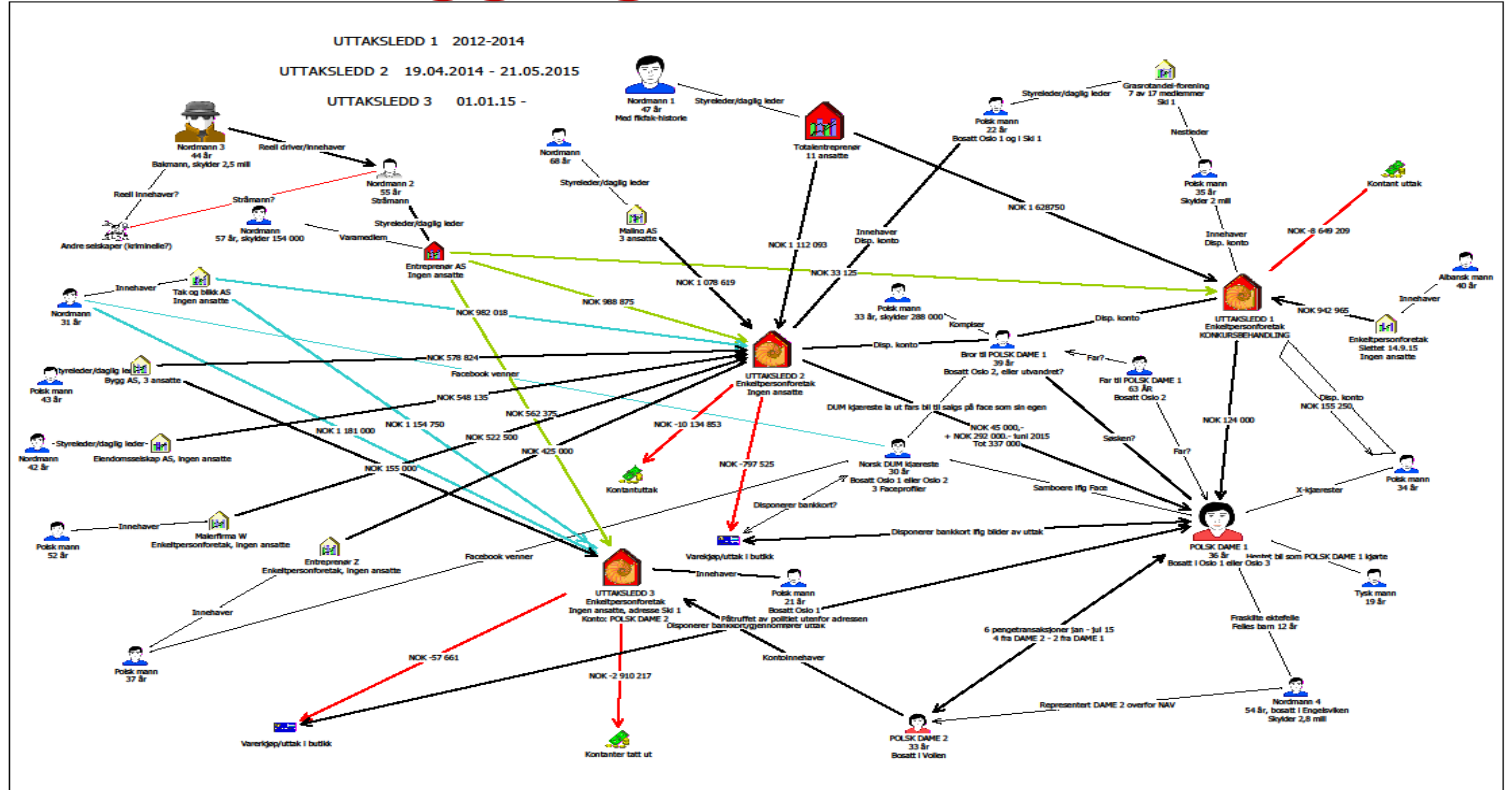

Konsekvenser av fiktiv fakturering

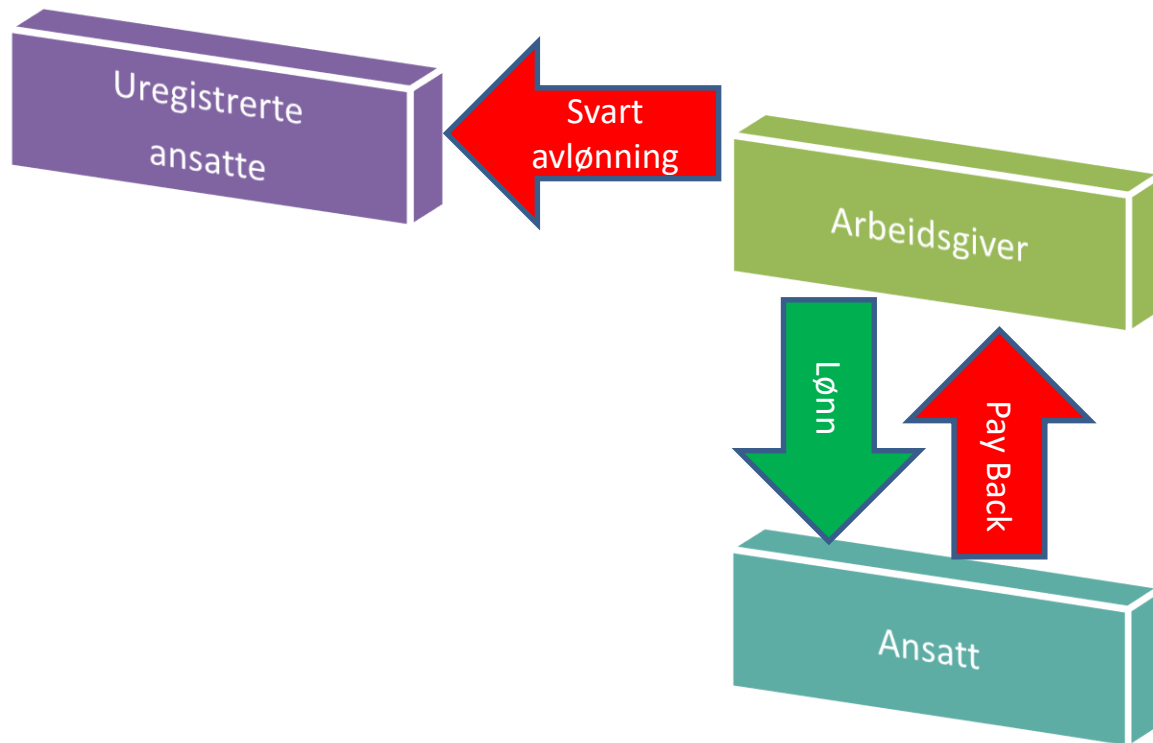

- Ingen arbeidsgiveravgift (14,1%)
- Fører fradrag for inngående mva på fiktive fakturaer (25%)
- Arbeiderne betaler ikke skatt på inntekt
- Eiere og ansatte kan få penger ut fra selskapet uten å skatte av det
- Korrupsjon
- Selskapet kan gi lavere anbud enn seriøse konkurrenter

Kartlegging av et nettverk

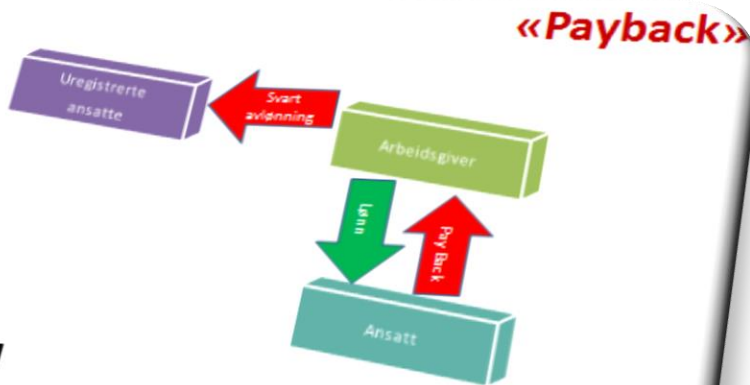

«Payback»

«Payback»

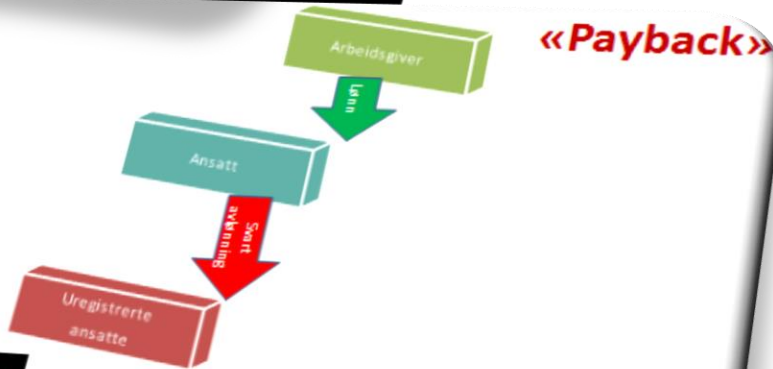
SAMMEN MOT KRIMINALITET I ARBEIDSLIVET

Senter mot a-krim Oslo

SAMMEN MOT KRIMINALITET I ARBEIDSLIVET

Senter mot a-krim Oslo

Senter mot a-krim Oslo

SAMMEN MOT KRIMINALITET I ARBEIDSLIVET

Kontantuttak

Minibank inne ATM 1301

Original

Utfordringer i kontroll- og tilsynsarbeidet

- Bevis
- Skatteetaten ser dette → Nullspill i fht skatt
- Arbeidstilsynet ser ikke dette → Minstelønn
- NAV ser ikke dette → Uberettigede stønader?
- Samfunnet → Uregistrerte utenlandske arbeidere

A-krimningsingen

A-krimningsentret

- Spille linjeorganisasjonene gode
 - Identifisere kriminelle aktører, herunder bakmenn
 - «Enklere» kontroller og tilsyn for å krysme de kriminelles handlingsrom

Linjeorganisasjonene

- Bidra med ressurser og kunnskap i en felles satsing
- Prioritere og sanksjonere sakene fra A-krimningsentret

1/2 årsrapport 2017

➤ **Linjens oppfølging og innsats i aktiviteter -og konkrete saker**

- For å få rett håndtering av sakene i de ulike etatslinjene kreves det tett dialog mellom A-krimsentret og linjene – også under gjennomføring av tiltak i sakene. Det er en utfordring å se saker i sammenheng på tvers av funksjonsområdene og i sammenheng mellom etatene. Første halvår 2017 er det iverksatt tiltak for å følge sakene og resultatene i etatslinjene.

➤ **Det har vært samarbeid/kontakt med andre myndigheter i flere saker som A-krimsentret jobber med. Eksempler på dette er:**

- Plan- og bygningsetaten har i saker fratatt ansvarsrett på bakgrunn av samarbeidet med A-krimsentret
- El-tilsynet
- Direktoratet for Byggkvalitet
- Brann - og redningsetaten
- Mattilsynet

➤ **Det har vært gjennomført mange møter mellom representanter for A-krimsentret i Oslo og partene i arbeidslivet, bransjeforeninger o.l.**

- Av møtene kan nevnes:
 - Informasjons- og erfaringsmøter med LO, NTL og YS.
 - Møter med NHO Arbeidsliv
 - Blant øvrige informasjons- og erfaringsmøter kan nevnes møte med BNL- EBA, Rørentreprenørene Romerike, Oslo kommune, Statens vegvesen herunder "Vegkrim" mfl.

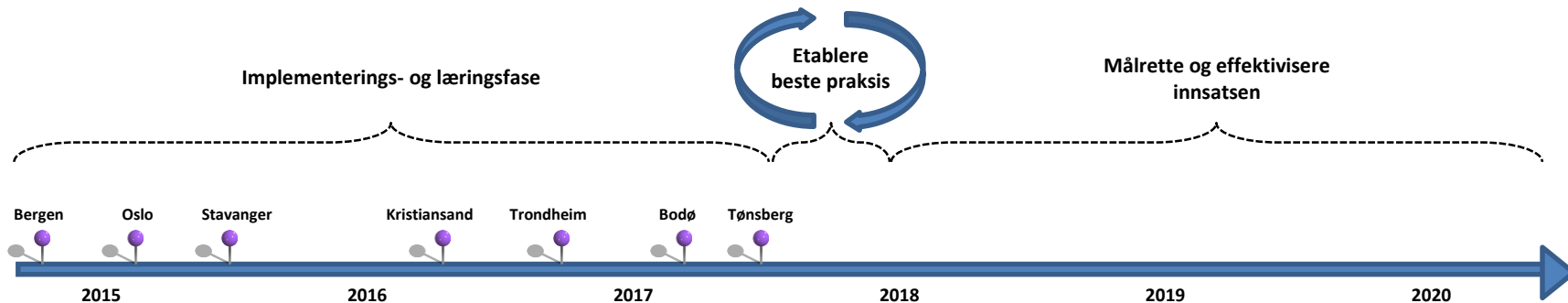
➤ Våren 2017 er det etablert samarbeid med Fellesforbundet.

➤ I første halvår 2017 har det vært en rekke oppslag i media her under innslag på Dagsrevyen, NRK-østlandssendingen, Dagbladet og flere fagpresse.

Vurdering av samlede resultater (kort beskrivelse)

- Fortløpende tilbakemeldinger fra linjene i etatene viser at vi lykkes med å identifisere gode kontrollobjekter. Tilbakemeldingene viser også at vi lykkes med å dele kunnskapen vi opparbeider oss på en god måte. Det gjelder kunnskap om enkeltsaker, men også kunnskap om a-krim i stort, som modus, tverretattlig virkemiddelbruk osv. Foreløpig evaluering viser at vi lykkes bedre med å bremse nettverk enn å stanse dem fullstendig. Rapportering på enkeltiltak vil vanskelig fange opp de effektene de ulike tiltakene har mot et nettverk. Enkelte av sakene er såpass komplekse at umiddelbar effekt heller ikke kan påregnes.
- Flere av de sakene som A-krimsentret har jobbet frem tidligere har gitt tellende resultater i 2017.
- ***"Å spise en elefant – bit for bit"***
- ***Raskt ut – raske resultater***
- ***Følg pengene, innovasjon og merverdi***

- hensikten med en felles styringsmodell er å målrette og effektivisere innsatsen

A-krimssenter Oslo

- Lokal koordineringsgruppe
- Kommunikasjonsteam
- Tilsyns og kontrollteam
- Analyseteam

Hva fungerer og hvilke utfordringer har vi

Hva fungerer

- **Politiet og Arbeidstilsynet** → umiddelbare reaksjonsmidler
- **Skatt øst og Oslo kemnerkontor** → fulgt pengene
- **NAV** → avslag på stønad, krevd tilbake feilutbetalt stønad
- **Toll** → lagt inn masker i Tvinn. Beslag vurderes også med tanke på A-krim.
- Samlet bruker A-krim senteret de reaksjonsmidler etatene har tilgjengelig etter en vurdering om hvilke virkemidler som er best egnet både med henblikk på resultat og ressursanvendelse.
- Vi ser at bruk av **umiddelbare virkemidler** som bortvisning, stans og utlegg mv i **kombinasjon med bruk av tidkrevende virkemidler** som kontroller, anmeldelser/etterforskninger mv gir merverdi. På denne måten benytter vi den enkelte etats virkemidler på en hensiktsmessig måte.

Utfordringer

- **Taushetsplikt**
 - Mellom etatene
 - I dialog med seriøse aktører
- **Felles data-lagringsplass**
- **Bruk av data**
 - Egeninnhentet
 - Samarbeidsparter
 - Etatssystemer
- **Stansing av virksomheter**
- **Kriminelle utfordrer regelverket**
 - Kost/losji/reise mv
 - Renhold – almenngjort lønn

A-krim?

Kjennetegn

- Høy andel ansatte med innvandrerbakgrunn
- Lave eller ingen krav til fagkunnskap og språk
- Arbeidsintensiv virksomhet
- Svake eller manglende partsforhold mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, blant annet lav organisasjonsgrad
- Høy turnover
- Mange små virksomheter

Bransjer

- Bygg og anlegg
- Overnatting og servering
- Renhold
- Bilepleie
- Transport
- Industri
- Jordbruk og skogbruk
- M.fl.

Områder som får for lite fokus

- Hva koster dagens regler om taushetsplikt og personvern?
 - Hvem profiterer på dagens regelverk?
- Transparent økonomi
- Offentlige innkjøpere
 - Minimum av internkontroll, kombinert med sunn fornuft
 - Virksomhetens belønningssystem

Tiltak - Verktøy

- Taushetsplikt
 - Transparente næringslivsdata
 - Synliggjøring av kriminelle aktører
- Kontantfritt samfunn
- Enkelt å handle riktig
- Ansvarlig gjøre oppdragsgiver
- Enkelt å etablere virksomhet i Norge
- Stansing kriminell virksomhet
- Inndragning av verdier

Hva kan du bidra med?

➤ Vit hvem du avtaler med

- Kontroller at virksomheten er registrert i offentlige registre mv

➤ Vit hvem som utfører arbeidet

- Er det samsvar mellom det som står i kontrakten og det som faktisk skjer der arbeidet utføres

➤ Vit hvem du betaler til

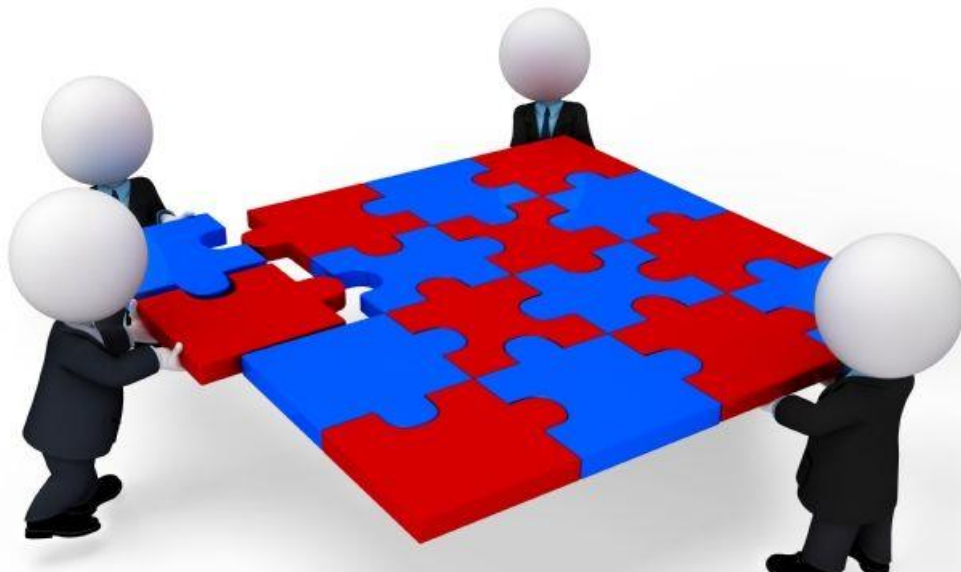
- Kommer regningen fra det firmaet du skrev avtale med
- Er det virksomhetens kontonummer du betaler til?

Vi er seks ulike etater med felles opptreden og felles budskap!

➤ Sammen mot kriminalitet i arbeidslivet!

- Vi har ulike virkemidler som hver for seg eller samlet motvirker kriminalitet i arbeidslivet
- Vi fremstår enhetlige og gir god veiledning i kontrollsituasjonen, i møtet med aktørene i bransjen og overfor media.
- Vi dømmer ingen på forhånd. Ingen lovbrudd er endelig påvist før vi har saksbehandlet ferdig
- Vi støtter opp om hverandre og bidrar med den kunnskap hver av oss har

Samarbeide for å bekjempe og forebygge a-krim

POLITIET

Skatteoppkrever

SAMMEN MOT **KRIMINALITET** I ARBEIDSLIVET

- Sammen verner vi viktige verdier!

Skatteetaten

